

חינוך לחיים

פרשת תצווה

היתכן בן שמוריש לאביו??

אכן – על הפס' 'והלבשת אותם את אהרון אחיך ואת בניו אתו' אומרים חז"ל שכשנצטוו משה להלביש את אהרון ואת בניו בבגדי כהונה, התקנא בו וחלשה דעתו. אמר לו הקב"ה: מדוע חלשה דעתך הלא זכית לתורה!! ומדוע נתקנא בו משה? הרי כשמשה קבל את ההנהגה מאת ה' הוא חשש לקנאתו של אהרון, עד שאמר לו הקב"ה 'וראך ושמח בלב' – והוא אינו מתנקא בך. א"כ מדוע שעכשיו הוא יתקנא באהרון? וכן יש להבין במה הפיס הקב"ה את דעתו של משה שאמר שזכה לתורה??

ההסבר אומר ר' ירחמיאל קראם זצ"ל – 'עמלנו –אלו הבנים'. עיקר עמלו של האדם בעולם הזה הוא בעבור בניו. הם ההמשך שלו, כחוליה בשרשרת הדורות. ואומרת הגמ' בב"ק קט"ז 'כל שאינו מניח בן ליורשו - הקב"ה מלא עליו עברה' ולכא' למה מה הכוונה 'בן ליורשו' למה לא כתוב סתם בן? ואם כבר היה צריך להיות כתוב 'בן להורישו' דהיינו להוריש לו את ירושתו?

בדרך כלל האב מוריש את רכושו ואת כל אשר לו לבניו. אולם יש ירושה הפוכה, שהמת יורש את החי. האב יורש את בנו. כיצד?? אדם סיים את חייו בעולם הזה ועולה לעולם העליון. הוא רואה שם מלאכים ושרפים, סובבים את כסא הכבוד, ואז הוא חושב בליבו. חבל שלא ניצלתי כראוי את העולם הזה. אם הייתי יודע מראש מה מתחולל בעולם הנשמות, הייתי מגיע עם יותר מצוות, עם יותר מעשים טובים. הוא מבקש לחזור חזרה לעולם הזה למשך תקופה וכעת שהוא יודע כמה שווה כל מצווה ומעשה טוב יידע לנצל את הזמן. אך מאוחר מידי!! מה שהיה, היה!! את הנעשה אין להשיב!! והוא כמובן מתמלא צער... ואז מפייסים אותו בשמים ואומרים לו כי לא אבדה תקוותו. הישועה תבוא ממקום אחר – מבניו!! הרי הוא השאיר את בניו בעולם, וגם אחרי מותו הוא יכול להנות ממעשיהם.

לאחר שהאדם עולה לעולם העליון, בניו ממשיכים לשלוח לו 'חבילות' אך מה יש בהן?? דבר זה תלוי באבא, איך הוא חינוך אותם בחייו?? אם הוא חינוך אותם בחייו לתורה ומצוות, הם שולחים לו זכויות לשמיים, אך אם חס וחלילה חינוכם לחיי הפקר – אוי לו כשיפתח את החבילות ויווכח מה יש בתוכן...

ועל כך אמרו: אוי לו למי שאינו מניח בן 'ליורשו'. אומנם הוא הניח בן, אבל הוא לא הניח בן 'ליורשו', דהיינו שהאב יירש את בנו, ויהנה מן הזכויות שהוא שולח אליו לשמיים.

עתה נבין היטב את דברי המדרש על קנאתו של משה בבני אהרון. הוא ראה שבני אהרון ראויים להמשיך את אהרון וללבוש את בגדי הכהונה, יש לו בנים 'ליורשו' – וחלשה דעתו של משה, כי משה עצמו לא זכה שיהיו בניו ראויים להמשיכו. אמר לו הקב"ה - מדוע חלשה דעתך? הרי זכית לתורה!! ומה הכוונה?? אמרו חז"ל בסנהדרין י"ט כל המלמד בן חברו תורה, מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו. ונמצא שגם אם לא זכה האדם לגדל בנים לתורה ולא הניח בנים ליורשו, הוא יכול לזכות לכך על ידי שיעמיד תלמידים שכאשר הם ממשיכים לעסוק בתורה לאחר הסתלקותו מן העולם – תורתם נזקפת לזכותו, שהרי הוא זה שהקנה להם את קנייני התורה. ונמצא שבהיותו בעולם העליון, הם שולחים לו חבילות של זכויות.

איזה זכות למלמדי התינוקות!!!

וגם בעלמא הדין הם מרוויחם כפי ביאורו של ה'אמרי יוסף' בפרשתנו שכתוב רעיון נפלא, על משמעות 'להעלות נר תמיד': והנה, לפעמים האדם מונע עצמו מללמוד עם הקטנים ממנו, שמדמה בדעתו, שבאם יעסוק בתורה לבדו יתחכם יותר ויותר, ובאמת לא כן הוא, כמאמר רז"ל בתענית ז' 'ומתלמידי יותר מכולם'. ולזה רומזת התורה הקדושה באמרה: 'ואתה תצוה את בני ישראל', תצוה מלשון צוותא - רוצה לומר: תחבר עצמך עם בני ישראל הקטנים ממך, ולא תאמר שעל ידי זה לא תתחכם בתורה כל כך, כי אדרבה: 'זיקחו אליך שמן זית זך', דהיינו, שעל ידם יפתח לך שכל חדש בתורה הנרמז בשמן זית זך "מה שמן מאיר לעולם כך התורה", ותעלה למעלה למעלה בתורה ועבודה וזהו 'להעלות נר תמיד', רצ"ל, תוכל להעלות את נשמתך הנקראת נר, כמו שכתוב במשלי 'נר ה' נשמת אדם' - תמיד עולה למעלה ממדרגה למדרגה.

ולכן תמיד נזכור - "שמן זית זך" שמן רומז לילדים. שמן נגזר מהמילה נשמה. ילדינו ותלמידינו הם נשמות שהופקדו בידינו. וכפי שהזית בהתחלה הוא מר ורק לאחר תהליכים ממושכים נהפך לשמן זית זך, כך גם חינוך הילדים זה תהליך ארוך, בהתחלה קצת קשה – צריך להקדיש זמן ועבודה, אך עם גישה נכונה בסוף הם יצאו שמן זית זך...

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

פרשת תצווה

כתוב בפרשה "שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו אשר יבא אל אוהל מועד לשרת בקודש" אומר רש"י "תחתיו מבניו – מלמד שאם יש לו לכהן הגדול בן ממלא את מקומו, ימנוהו כהן גדול תחתיו"

כך פסק הרמב"ם בהל' כלי המקדש "כשימות המלך או הכהן גדול מעמידין בנו או הראוי ליורשו... והוא שיהיה ממלא מקומו בחכמה, או ביראה אע"פ שאינו כמותו בחכמה" ובהלכה שלאחר מכן מוסיף הרמב"ם "משוח מלחמה אין בנו מתמנה תחתיו לעולם, אלא הרי הוא כשאר הכהנים, אם נמשח למלחמה נמשח, ואם לא נמשח, לא נמשח" ולכאורה מה ההבדל בין כהן גדול לכהן משוח מלחמה?

מסביר הרדב"ז שבשאר שררות אע"פ שהוא לא כאביו ממש אין קפידא אבל משוח מלחמה שצריך לחזק לב העם לקראת המלחמה לא רצו שתהיה שררה זו ירושה אלא הכל לפי מה שהוא צורך השעה, דהיינו שלפי שתפקיד הכהן המשיח היה לחזק ולאמץ את לב היוצאים למלחמה, שיבטחו בצור ישראל ומושיעו בעת צרה, ולא יחששו מהאויב על כן היה צריך לאמץ את לבם ולחזקם באמונת אומן.

וכיוון שזהו תפקידו של משוח מלחמה אזי אף אם בנו ממלא אחר אביו בחכמה וביראה אבל כל זמן שאין קולו כקול הארי, ואין ביכולתו להכניס אומץ ועוז רוח בלב אנשי המלחמה, נמצא שהוא חסר את עיקר מהות התפקיד ועל כן אינו יכול לירש את מקום אבותיו, כי הרי הוא כבן של כהן גדול שממלא את מקום אבותיו בחכמה וביראה, אבל הוא גידם רח"ל ואין לו ידיים לעבוד את העבודה, כך הוא בנו של משוח מלחמה שאינו יכול לחזק לבב האנשים שיעמדו בקשרי מלחמה, ומאידך גיסא יכול להיות כהן שאינו בן הכהן המשיח, אבל פיו מפיך מרגליות ובכוחו להכניס אומץ ושאר רוח בלב אנשי המלחמה על כן ימשחו אותו להיות הכהן המשיח.

למדנו מזה כלפי מלחמת היצר, שכשם שהכהן המשוש אינו מוריש את שררתו לבניו, כך במלחמת היצר אין אדם מוריש לבניו את נצחונם על היצר, כי אף אם הוא הכהן הגדול מאחיו, והגיע לדרגה זו של ליבי חלל בקרבי, הנה לא יוכל להעביר את דרגת קדושתו לבנו, ועל כל אחד ואחד לעמול בעצמו בכדי להלחם באותו יצר הרע, כי היצר הרע נטפל לכל אדם באשר הוא, גם אם הוא ממלא מקום אבותיו בחכמה וביראה, ואדרבה אליו הוא נטפל יותר, וכמו שגילו לנו חז"ל ואמרו "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו" ובמלחמת היצר אין אפוטרופוס, כי אפילו חסיד שבחסידים יכול ליפול ולהיכשל במלחמה זו אם אינו עומד בכל כוחו כנגדו.

אשר על כן צריך האדם להחכים ולהבין שאין מי שניצול מרשתו של היצר הרע כקטון כגדול, והעצה היחידה היא לעמוד כנגדו על המשמרת בכל שעה ושעה וכדברי הגמ' בקידושין ל "אמר רבי שמעון בן לוי יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו" ולחזק ולאמץ את לבבו שה' אלוקיו עמו, והוא בא בניצחונם של מקום כנגדו, וכך יאמץ את לבבו ואת עוז רוחו עד שיוכל לנצח את אותו האויב.

וכך מסביר מורי ורבי האדמו"ר מפרמישלאן את הפס' "את הכבש האחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערביים" והנה הבוקר רומז לימי הנעורים, ובין הערבים רומז לשנות זקנה ושיבה. וזהו ההסבר בפס' "את הכבש האחד תעשה בבוקר" אם עושה כמעשה בהמה בצעירותו, "ואת הכבש השני תעשה בין הערבים" אותו בהמה נשאר גם בשנות זקנה ושיבה. כי אם לא יעמול אדם לעדן מידותיו ולעבוד את השי"ת בצעירותו איככה יצפה שבזקנותו ישתנה. אבל בכל זאת אל לו לאדם להתייאש, כי סוף כל סוף אין לך דבר העומד בפני התשובה, ותמיד תמיד יוכל לתקן.

ולכן קבעו חז"ל בב"ק "מבעה" – זה אדם מהפס' "אם תבעיון בעיו" שאדם מאופיין כמבקש'. הבהמה לעומתו דרשו חז"ל נוטריקון 'בהמה' – 'בה' – מה' בריה חסרת רצונות, יצור חסר שאיפות ושאפתנות, מה – בו? ומתוך שכך הוא טבע יצירתו הבסיסי, אין לאדם קיום כפשוטו אלא משייזור שאיפות לעצמו. וכמה למימושם.

וצריך לדעת שסוד ההצלחה של האדם תלויה ברמת השאיפות לתורה ולמצוות ולמידות טובות, אם כבר בגיל קטן מעמיד לעצמו שאיפות גדולות ומציב אותן לעצמו למול עיניו תמיד כיעד להשגה ומשתדל לחתור אליהן בכל מחיר, הוא יצליח בסוף לממש את שאיפותיו. שהרי בכל הש"ס רואים אנו שרבו נקראים "תלמידי חכמים" כי גדלותם היא בזה שלעולם מחזיקים עצמם בגדר תלמיד ומתלמד שיש לו עדיין הרבה מה לשאוף ולגדול. וכדאי תמיד לזכור את משפטו של המשגיח ב"עלי שור" – "מה שאדם באמת רוצה- את זה הוא משיג בחייו. ולהיפך: מה שאדם משיג בחייו- זה הגילוי על מה שהיה רצונו בתחילה"

ועל פי זה מובן בפרשתנו מדוע זכה בצלאל שה' ימלא אותו בחכמה ובכישרון המעשה ויקרא "חכם לב" הרי לא היו לו את הכישורים לכך?? עונה הרש"ר הירש "אין הקב"ה משרה את חוכמתו אלא על מי שיש בו כבר כשרון של חכמה טבעית אנושית, וכבר פיתח בעצמו את הכישרון הזה". פה טמון התשובה!!! שהרי איזה כשרון פיתח בצלאל בעצמו?? התשובה: את ה"חכמת לב". מהי "חכמת לב"? "חכמת לב" פרושה אומץ הלב!!! בצלאל נעשה עז כנמר לצורך המלאכה, מבלי להתפעל מאי ידיעה ומאי יכולת וכשרון בעיסוק בדברים האלה, אלא פשוט השליך את עצמו לעשייה!! בצלאל לא צמצם את שאיפותיו אל מסגרת היכולת הטבעית שלו, אלא כאשר נקרא אל הדגל – להקים את המשכן, החל מיד בעשייה, בעיני רוחו ראה את המטרה באופן ברור וזאת היתה שאיפתו ורצונו, וכך הגיע אל היעד. הוא שאף אל המקסימום, התחיל וניסה ומן השמיים סייעו להגשים את מטרתו. כי אדם ששואף ורוצה בסוף מגיע!!!

ובעצם אומר רבי צדוק הכהן ש"עיקר האדם הוא החשק שבלב, שבו הוא יתרונו על המלאכים, והוא הנקרא 'יצר', יצר טוב ויצר רע, כאשר מגביר חשקו ושאיפתו לטוב, הרי זה יצר טוב, ואם לאו".... ואומנם היצר הרע מנסה לשים מכשולים אבל כותב החזו"א באגרתו ש"הכל תלוי בהסכמה – וכאשר לבשם רוח-עוז והסכימו בנפשם הסכמה עזה ונמרצת לקבוע עצמם על התורה ולהשליך את כל המיית העולם אחרי גוום, וההסכמה החזקה עמדה להם, הלכו והגדילו ועשו פרי"

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com